

ZAKON BR. 02/L-65

CIVILNI ZAKON PROTIV KLEVETA I UVREDA

Skupština Kosova,

Na osnovu Poglavlja 5.4 (a) i 9.1.26 (a) Ustavnog okvira o privremenoj samoupravi na Kosovu (Uredba UNMIK-a br. 2001/9 od 15. maja 2001. godine),

U cilju promovisanja tolerantnog i demokratskog društva na Kosovu kroz poštovanje međunarodnih standarda za ljudska prava i slobode izražavanja i sprečavanje jezika klevete i uvrede.

Usvaja:

CIVILNI ZAKON PROTIV KLEVETA I UVREDA

**Poglavlje I
OPŠTE ODREDBE**

**Član 1
Cilj zakona**

Cilj ovog zakona je regulisanje civilne odgovornosti za klevete i uvrede obezbedivši:

- a) pravo slobode izražavanja kako se garantuje Ustavnim okvirom o privremenoj samoupravi na Kosovu (Uredba UNMIK-a br. 2001/9, od 15. maja 2001. godine) i Evropskom konvencijom o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda.
- b) pravila koja se odnose na klevete i uvrede ne treba da postavljaju neopravdane granice slobodi govora uključujući i objavljivanje i diskutovanje o pitanjima od značajnog interesa za javnost.
- c) efektivne i odgovarajuće naknade licima kojima se naškodilo njihovoj reputaciji od klevete i uvrede.
- d) da sredstva javnog informisanja imaju značajnu ulogu u demokratskom procesu kao javni posmatrači i prenosioci informacija kod javnosti.

**Član 2
Tumačenje zakona**

2.1. Ovaj zakon biće protumačen na način koji obezbeđuje da će primena njegovih odredbi maksimalizirati načelo slobode govora i da će to biti u skladu sa Evropskom konvencijom o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda, onako kako se primenjuje u zakonodavnim praksama Evropskog suda za ljudska prava.

2.2. U slučaju sukoba između ovog zakona i Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda, primeniće se Konvencija i zakonska praksa Evropskog suda o ljudskim pravima.

Član 3 Definicije

Izrazi koji su upotrebljeni u ovom zakonu imaju sledeća značenja:

- a) **Kleveta** podrazumeva objavljivanje neistinite činjenice ili izjave, a objavljivaču je poznato ili bi trebalo da bude poznato da je činjenica ili izjava, čiji smisao narušava ugled nekog drugog lica, netačna.
- b) **Uvreda** podrazumeva izjavljivanje, ponašanje, objavljivanje izjave uperene preme nekoj drugoj osobi a koja je ponižavajuća.
- c) **Objavljivanje** podrazumeva pismeno ili usmeno širenje izraza preko pisanih medija ili prenosnih medija ili preko drugih sredstava, izraz koje je čulo ili pročitao najmanje jedno treće lice.
- d) **Objavljivač** podrazumeva osobu koja vrši objavljivanje.
- e) **Autor** podrazumeva osobu koja se izražava u smislu tačke a i b ovog člana.
- f) **Urednik** podrazumeva lice koje je imenovao izdavač koji je odgovoran za vršenje kontrole nad sadržajem objavljivanja.
- g) **Dete** podrazumeva osobu do 18 godina.
- h) **Lice** podrazumeva fizička i pravna lica.
- i) **Javni autoritet** podrazumeva pravno lice koje vrši javnu vlast.
- j) **Javni zvaničnik** podrazumeva svako lice koje vrši javna ovlašćenja za jedan javni autoritet.
- k) **Pitanje od javnog interesa** podrazumeva svako pitanje od javnog interesa da se objavljuje uključujući, ali ne ograničavajući se na sve resore vlasti, politiku, zdravstvo, javnu bezbednost, primenu zakona, vođenje pravde, interes potrošača i društveni interes, životnu sredinu, ekonomska pitanja, vršenje vlasti, nauku, umetnost i kulturu.

Poglavlje II ZAŠTITNE MERE OD KLEVETA I UVREDA

Član 4 Postupanje protiv klevete i uvrede

4.1. Jedno lice ima pravo da putem sudskog procesa zahteva zaustavljanje klevete i uvrede, obećanje da se kleveta ili uvreda neće ponoviti ubuduće, povlačenje klevetničke ili vredjajuće informacije prema njegovoj/njenoj ličnosti i naknadu za moralnu i materijanu štetu nanesene klevetom i uvredom, osim ako je konstatovana jedna od isključenih odgovornosti u skladu sa ovim zakonom.

4.2. Ako je kleveta i uvreda izvršena preko nekog masivnog medijuma, istu obavezno treba demantovati u istom masivnom medijumu i da joj se pridaje isti značaj. Demantovanje će objaviti u roku od osam (8) dana nakon prijema relevantnog zahteva u slučaju dnevnih novina na istoj strani na kojoj je objavljena kleveta i uvreda, u narednom objavljivanju nekog periodičnog izdanja ili neke telegrafske agencije i u roku od osam (8) dana na isti način i u istom dnevnom terminu u slučaju emitovana informacije.

4.3. U slučaju kada je klevetnička ili vredjajuća informacija uperena prema nekom detetu, roditelj ili njegov zakonski staratelj može pokrenuti postupak protiv klevete i uvrede pred nadležnim sudom prema ovom zakonu.

4.4. U slučaju kada je klevetnička ili vredjajuća informacija uperena prema nekom umrlom licu, njegov naslednik prvog stepena, može pokrenuti postupak protiv klevete i uvrede, pred nadležnim sudom prema ovom zakonu, pod uslovom da je kleveta i uvreda nanela štetu ugledu naslednika.

Poglavlje III ODGOVORNOST

Član 5 Odgovornost za klevete i uvrede

5.1. Jedno lice je odgovorno za klevetu ili uvredu ako je on /ona namerno izvršilo ili širilo izraz klevete ili uvrede, osim ako je konstatovana jedna od isključenih odgovornosti u skladu sa ovim zakonom

5.2. Za klevetu ili uvredu učinjenu preko medijalnih subjekata, sledeća lica su sudgovorna ili pojedinačno odgovorna: autor, urednik ili objavljivač ili neko koji drugčije od njih vrši kontrolu nad njenim sadržajem.

5.3. Kada se kleveta ili uvreda odnosi na neko pitanje od javnog interesa ili kada lice koje se kleveće ili vređa je ili bio je javni zvaničnik ili je kandidat za neki javni položaj, odgovornost za klevetu ili uvredu može postojiti samo ako je autor znao da je informacija bila lažna ili je postupio sa neodmerenom zanemarnošću prema njegovoj istinitosti.

5.4. Javnim autoritetima je zabranjeno da podnose zahtev za odštetu štete nanesene klevetom ili uvredom. Javni zvaničnici mogu podneti zahtev za odštetu zbog klevete ili uvrede privatno i isključivo u njihovom ličnom kapacitetu.

Poglavlje IV SLUČAJEVI IZUZEĆA OD ODGOVORNOSTI I GRANICE ODGOVORNOSTI

Član 6 Dokaz o istini

6.1. U svim delima za klevetu i uvredu, osim onih koje se odnose na pitanja od javnog interesa, optuženi imaće teret dokaza da bi dokazao istinitost njegove izjave i konstatacija od strane suda da je jedna od izjava o činjenicama koje se stavljaju pod sumnju, u suštini istinita isključuje optuženog od svake odgovornosti.

6.2. U delima klevete i uvrede koje obuhvataju izjave od javnog interesa, optuženi će snositi odgovornost dokaza da je on /ona postupio odgovorno objavljivanjem izjave. Konstatacija od strane suda da je optuženi postupio odgovorno objavljivanjem izjave, isključuje optuženog od svake odgovornosti, osim ako je optuženi znao da je izjava bila lažna ili je postupio sa neodmernom nemarnosti prema istinitosti izjave.

Član 7 Opravdana objavljivanja

Niko neće biti odgovoran za klevete i uvrede o jednoj izjavi u vezi nekog pitanja od javnog interesa, ukoliko oni dokažu da je bilo opravdano u svim okolnostima za neko lice na njihovom položaju da širi materijal u dobroj nameri, uzimajući u obzir slobodu govora u vezi sa pitanjima od javnog interesa da bi on blagovremeno dobio informacije o takvim pitanjima.

Član 8 Mišljenja

Niko neće biti odgovoran za klevetu i uvredu o nekoj izjavi koju je sud ocenio da je to izražavanje mišljenje pod uslovom da je mišljenje izraženo u dobroj nameri i da je zasnovano na nekoj činjenici.

Član 9 Imunitet

Date izjave ne snose odgovornost na osnovu ovog zakona ako optuženi dokazuje da su one učinjene u bilo kojim dole navedenim okolnostima:

- a) svaka izjava izneta tokom radova zakonodavnih organa, uključujući one izabrane članove, kako u otvorenim raspravama tako i u komisijama, i od pozvanih svedoka da posvedoče pred parlamentarnim komisijama;
- b) svaka izjava data tokom radova u organima lokalne vlasti od članova ovih organa;
- c) svaka izjava data u toku svake faze pre-sudskih, sudskih ili upravnih postupaka od bilo koga koji je neposredno uključen u ovaj postupak, osim slučajeva kada se dokazuje da izjava nije u nikakvoj vezi sa sudskim procesom,
- d) svaka izjava data pred Narodnim Advokatom;
- e) svaki dokument koji bude naređen da se objavi od nekog zakonodavnog organa;
- f) svaka informacija ili materijal koji je dat radi informisanja javnosti od strane neke međunarodne organizacije ili međunarodne konferencije;
- g) svako obaveštenje ili materijal koji je dat radi informisanja javnosti od strane svakog organa koji vrši vladine ili statutarne funkcije, uključujući policiju;
- h) jedno pravilno i tačno izveštavanje iz svakog materijala koji je sadržan u stavovima (a)- (g) ovog člana; i
- i) jedno pravilno i tačno izveštavanje o svakom materijalu koji čini službeni dokument, pri čemu status ovog dokumenta opravdava širenje materijala, kao što su službena dokumenta proizašli iz neke javne istrage, ili od nekog starnog suda ili nekog stranog zakonodavstva;
- j) pravedno i tačno izveštavanje o procesu svakog javnog legitimnog skupa na Kosovu;
- k) pravedno i tačno izveštavanje o radu ili zvaničnim dokumentima javne vlasti; ili
- l) pravedno i tačno izveštavanje o konstatacijama ili odlukama nekog udruženja koje je formalno nadležno da sudi i/ili kontroliše u cilju pomaganja umetnosti, nauci, veri, obrazovanju, trgovini, biznisu, industriji, sportovima, zabavi, ili pitanjima dobrotvora kao i drugim profesijama

Član 10 Uslovljeni imunitet

Niko neće snositi odgovornost za klevetu i uvredu o izjavi učinjenoj u vršenju zakonskog, moralnog ili društvenog zadatka i u vezi sa pitanjem o kojem optuženi ili onima kojima je optuženi objavio izjavu su imali odgovarajući zajednički interes , osim ako tužilac može da dokaže da je izjava učinjena zlonamerno.

Član 11 Granice odgovornosti

11.1. Niko neće biti odgovoran za klevetu i uvredu o izjavi za koju on ili ona nisu bili autor, urednik ili izdavač i on ili ona nisu imali saznanja i ne postoje razlozi da se veruje, da su on ili ona doprineli širenju klevete i uvrede.

11.2. U vezi sa nekom posebnom izjavom, lica, čije su posebne funkcije ograničene u odnosu na obezbeđenje tehničkih mogućnosti za uključivanje u Internet i da prenose podatke preko Interneta, ili da bi očuvali delimično ili u potpunosti jedan Web sajt, neće biti odgovorni za klevetu i uvredu u vezi sa ovom izjavom, pod uslovom da je sud utvrdio da su ta lica preduzela opravdane mere da bi se izbeglo objavljivanje materijala.

11.3. Jedno lice se ne smatra da je dalo neku izjavu za ciljeve iz stava 2 ovog člana, samo zato što je neko tvrdio da izjava predstavlja klevetu i uvredu.

11.4. Stav 2 ovog člana neće se primeniti, u smislu nekog dela klevetanja ili vredjanja, kod bilo kog stepena suda što obuhvata navedeno lice i traži od njega da preduzima postupke radi sprečavanja daljeg objavljivanja neke izjave.

11.5. Za medijske publikacije za koje se može reći da se objavljuju kontinuirano, kao što su Web stranice Interneta, objavljivanje na jednom mestu, u istom obliku, smatraće se da su jedna jedina publikacija.

Poglavlje V OBAVEZA UBLAŽAVANJA ŠTETE I PRAVO NA REAGOVANJE

Član 12 Obaveza ublažavanja štete

Pre podnošenja optužbe prema ovom zakonu, neko lice koje smatra da je oštećeno, preduzeće sve opravdane mere radi ublažavanja svake štete nanesene izrazom. Tužilac, će naročito zahtevati ispravljanje onog izraza od strane lica za koji se tvrdi da je naneo štetu. Takvi postupci mogu obuhvatiti zahtev za ispravljanje pretpostavljenog izraza klevete ili uvrede od strane pretpostavljenog objavljivača i podnošenje zahteva pred nadležnim regulativnim organom kao i (Nezavisna komisija za medije) ili samoregulativnim organom kao i (Savet za štampane medije)

Član 13 Pravo na reagovanje

13.1. Svako lica bez obzira na državljanstvo ili mesto boravka, koji se spominje u nekim novinama, periodičnoj štampi, radiu ili televizijskom prenosu, ili na bilo koji drugi medij periodičnog karaktera, za koju ili za koje činjenice su postale raspoloživim za javnost a za koje on izjavi da su netačne, može vršiti pravo reagovanja da bi se ispravile činjenice koje uznemiravaju to lice.

13.2. Na zahtev podnosioca, navedeni medij je obavezan da objavi odgovor koji je podnosilac uputio njemu.

13.3. Kao izuzetak, objavljivanje odgovora može biti odbijeno ili redigovano od strane medija, u sledećim slučajevima:

- a) ako se zahtev za objavljivanje odgovora ne upućuje mediji u roku od 7 (sedam) dana od dana kada je saznao za objavljivanje;
- b) ako dužina odgovora prekorači ono što je potrebno za ispravljanje informacije koja je sadržavala činjenice za koje se tvrdi da su netačne;
- c) ako se odgovor ne ograniči na ispravljanje činjenica stavljenih pod sumnju;
- d) ako ona predstavlja kažnjivu uvredu;
- e) ako se smatra da je ona u suprotnosti sa zakonom zaštićenih interesa neke treće strane;
- f) ako dotičano lice ne može da dokaže postojanje legitimnog interesa.

13.4. Objavljivanje odgovora treba da se obavi bez odlaganja i da mu se pridaje isti značaj koji je dat informaciji koja je sadržala činjenice za koje se tvrdi da su netačne.

13.5. Tumačenje odredaba u ovom članu o pravu na reagovanje vršiće se u skladu sa preporukama prilagođenih od Saveta Evrope.

13.6. Prilikom procene visine nanosene štete, Sud će odlučiti da li je pružanje ili sprovođenje od odgovorne strane prava na reagovanje, ispravku, povlačenje ili traženje izvinjenja bilo dovoljno ispravljanje radi ispunjavanja žalbe ili da se takvo poboljšanje može smatrati olakšavajućom okolnošću.

Poglavlje VI NAKNADA ZA KLEVETE I UVREDE

Član 14 Naknada za uvredu

14.1. Naknada će biti srazmerna pričinjenoj šteti i određiće se samo u cilju ispravljanja nanosene štete ugledu navedene osobe ili radi nadoknade bilo kakvog dokazanog finansijskog aktuelnog gubitka ili materijalne štete. Prilikom utvrđivanja naknade, sud je obavezan da uzima u obzir sve okolnosti slučaja, naročito bilo kakvu meru preduzetu od autora radi ublažavanja štete od navedenih lica u članu 5.2 ovog Zakona.

14.2. Naknadu za aktuelni finansijski gubitak ili materijalnu štetu, nanosenu klevetom određiće sud samo ako je gubitak utvrđen na poseban način.

14.3. Visina za nematerijalnu štetu, ili za koju se ne može utvrditi visina u novčanoj vrednosti, pričinjene klevetom, određiće se od strane suda uzimajući u obzir težinu štete nanosenu klevetom i materijalno stanje lica koje je učinio klevetu.

14.4. U slučajevima kada sudovi visinu naknade određuju u novcu na osnovu stavova 2 i 3 ovog člana, traba da uzimaju u obzir svaku dobrovoljnu naknadu ili nenovčanu naknadu, kao i moguće štetne posledice sudske odluke na slobodu izražavanja.

14.5. Navedena lica u članu 5.2 ovog zakona radi ispravljanja štete, mogu da potvrde da su oni učinili ili ponudili da se izvine, ili isprave za bilo kakvu klevetu pre početka delovanja za oštećenje, ili što pre nakon što su bili u mogućnosti da to učine. Izvršavanje naloga ili upustava od Saveta za štampu ili nekog relevantnog regulativnog organa, smatraće se kao olakšavajuća okolnost prilikom određivanja naknade za nematerijalnu štetu.

Član 15 Naknada za uvredu

15.1. Naknada za uvredu može da se odredi samo ako lica u smislu člana 5.2 ovog zakona ne ispune obavezu odbačenja informacije, ili ukoliko ponove uvredljivu informaciju nakon sudske naredbe koja zabranjuje takvo ponavljanje.

15.2. U cilju smanjenja štete, lica u smislu člana 5.2 ovog zakona mogu da potvrde da su se izvinili ili su se nudili da se izvine za bilo kakvu uvredu pre početka delovanja oštećenja, ili što pre nakon što su oni bili u mogućnosti da to učine. Izvršavanje naloga ili upustava od Saveta za štampu ili nekog relevantnog regulativnog organa, smatraće se kao olakšavajuća okolnost prilikom određivanja naknade za nematerijalnu štetu.

Član 16

Sudske naredbe

16.1. Jedno lice ima pravo da zatraži u sudskom postupku da se zaustavi kleveta i uvreda i povlačenje klevetničke i uvredljive informacije u vezi sa njegovom/njemom ličnošću kao i obećanje da kleveta i uvreda neće da se ponovi ubuduće, osim ako je utvrđena neka od isključenih odgovornosti u skladu sa ovim zakonom.

16.2. Prethodne sudske naredbe o zabrani širenja ili daljeg širenja informacije, mogu da se izdaju samo kada je objavljivanje već izvršeno i kada lice koje smatra da je oštećeno može da obezbedi da mu je informacija nanela štetu njegovom ili njenom ugledu, i da će pojedinac koji tvrdi da je oštećen pretrpeti nenadoknadivu štetu usled daljeg širenja informacije.

16.3. Trajne sudske naredbe o zabrani širenja ili daljeg širenja, mogu da se primenjuju samo prema specifičnim izrazima za koje se utvrdi da su klevete i uvrede i prema autorima ili specifičnim masovnim medijima koji čine ili šire izraz.

Poglavlje VII

ROKOVI, ZAŠTITA IZVORA I NADLEŽNI SUD

Član 17

Rokovi

17.1. Rok za podnošenje zahteva za naknadu na osnovu ovog zakona je tri (3) meseca, od dana kada je lice koje smatra da je oštećeno saznalo ili je trebalo da sazna o izrazu neistinite činjenice i identitetu autora, i u nijednom slučaju ne treba da pređe godinu (1) dana od dana kada je izraz objavljen.

17.2. Ako lice koje smatra da je oštećeno umre nakon početka, ali pre završetka procesa, njegov ili njen naslednik prve linije može nastaviti proces u ime pokojnog, ukoliko naslednik podnosi tužbu na sudu u roku od tri (3) meseca, od dana smrti lica za koje se smatra da je oštećeno.

Član 18

Zaštita izvora

18.1. Od nijednog optuženog za delo klevete ili uvrede neće se zahtevati da otkrije neki tajni izvor informacije.

18.2. Nijedan nepovoljan zaključak neće se doneti zbog činjenice što neko ko je optužen za neko delo klevete ili uvrede prema ovom zakonu, odbije da otkrije neki tajni izvor informacije.

18.3. Sud može da zahteva od optuženog za neki postupak klevete ili uvrede prema ovom zakonu, da otkrije relevantnu informaciju radi utvrđivanja istinitosti objavljenog materijala, ali bez identifikacije izvora.

Član 19

Nadležni sud

O tužbama za klevete i uvrede u smislu ovog zakona odlučuje nadležni sud.

Poglavlje VIII
PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 20

Ukoliko je postupak u vezi sa predmetima koji se uređuju ovim zakonom započeo, ali nije okončan pravosnažnom odlukom nadležnog suda do dana stupanja na snagu ovog zakona, taj postupak će se nastaviti u skladu sa zakonom koji je bio na snagu kada je postupak počeo.

Član 21
Stupanje na snagu

Ovaj Zakon stupa na snagu posle usvajanja od strane Skupštine Kosova i proglašenja od strane Specijalnog Predstavnik Generalnog Sekretara Ujedinjenih Nacija.

UNMIK/UR/2007/13
28.02.2007.